

CZU 821.135.1(478).09=135.1

VITALIE RĂILEANU. PORTRET MARINĂRESC ÎN PLINĂ REALIZARE

Dr., conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Dacă într-un spațiu avem mediul și circumstanțele potrivite, oportunitățile se întâlnesc cu atitudinile și creativitatea dă roade. Ilustrez cu exemplul instituțional al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”: mediul e unul propice cercetării – colecția calitativă, ambianța, designul și aranjamentele interioare cheamă, incită, inspiră la cercetare și documentare, reclamă potențialul profesional, publicul select din profesori școlari și universitari, doctori în știință, doctoranzi, masteranzi, intelectuali. Biblioteca a intuit bine, condusă de necesitățile și interesele de cercetare ale publicului utilizator al bibliotecii, susținută de dorința de a diversifica activitatea, de a răspunde necesităților utilizatorilor tineri. Acum mulți ani, Vitalie Răileanu, managerul acestei instituții, a venit cu ideea de a crea Laboratorul de Cercetări literare și biobibliografice „Onisifor Ghibu”. Am susținut acest proiect ambițios, convinsă fiind că activele (umane și

materiale) ale bibliotecii pot realiza proiectul de cercetare. Vitalie Răileanu, ambițios, a considerat-o drept o responsabilitate și datorie, pe care o urmează ca angajament profesional asumat.

Biblioteca „Onisifor Ghibu” este, iată, de 13 ani, un creuzet de cercetare, chiar dacă există o mare fluctuație de angajați... Grosso modo, reușita acestei metafore-etichetă pe care i-o atribui se datorează muncii sale de cercetător, de critic literar, scriitor și antologator, descoperitor și valorificator al moștenirii literare lăsate de scriitori în manuscrise din varii motive (de cenzura sovietică, a Uniunii scriitorilor, a editurilor etc.). Vitalie Răileanu demonstrează din plin aceste titlaturi nu doar din obligație profesională – le susține cu talent.

Am învățat de la Vlad Pohilă că dacă vrei să scrii ceva despre cineva trebuie mai întâi să-l definești. Încerc, chiar dacă (recunosc – va fi dificil) el însuși se află într-o perpetuă căutare a sinelui. Muncind mulți ani împreună cu Vitalie Răileanu, l-am cunoscut mai bine decât alți colegi de-ai mei. L-am cunoscut ca un bun manager de instituție care, prin contribuția sa, i-a adus valoare și imagine bibliotecii. Cum scria Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naționale din Moldova: „Biblioteca «Ghibu» simbolizează țara”. Profesorul universitar Ion Stoica (România) a zis că Biblioteca „Onisifor Ghibu” „e o bijuterie biblioteconomică” (aici și-a lansat cărțile această somitate). Și, ținând cont de faptul că a fost deschisă de către Gheorghe Buluță, profesor universitar, specialist în istoria cărții, renumit în Europa, parcă i se cerea funcția de cercetare. Vitalie Răileanu menține aceste metafore-nume prin activitatea sa de cercetare, prin valorificarea literaturii, prin promovarea cărții și lecturii prin forme originale (emisiuni TV și radio) și de animație cu publicul chișinăuian. Cât și prin managementul instituțional al tuturor acestor preocupări.

Cine este cu adevărat Vitalie Răileanu, cel care a avut norocul să devină cârma bibliotecii, la rândul-i aducând noroc bibliotecii?

Noi îl cunoaștem după faptele profesionale care le plac unora, iar altora – nu. Unora le place caracterul său, altora – nu. Lumea este diversă și diferită și prin asta e frumoasă. Oamenii au un ADN comun la 99 de procente. Doar un procent face lumea să fie diferită. Acel procent unic de diferențiere îl deține și Vitalie Răileanu printre cei norocoși să-l aibă.

Am observat că e un iubitor de tot ce e frumos, estetic și elegant. Orice activitate pe care o preconizează pentru public nu o abordează ca pe un proces, tehnic sau metodologic. O pregătește meticolos cu elemente vizuale de spațiu (expoziții de artă, de carte și manuscrise) și confort, cu compoziții de flori în stil zen (ikebana) și totdeauna splendide. Nelipsind și fructele de sezon. Toți se bucură și apreciază această coardă estetică a sa. Ele servesc ca elemente catalizatoare de stare de bine și de captare a publicului, făcând din orice întâlnire cu publicul eveniment memorabil. Vitalie are mentalitatea de designer, combinând abilitățile sale analitice (le are în calitate de critic literar) cu originalitatea intuitivă (o sesizăm peste tot în bibliotecă, cât și în activitatea culturală cu publicul, în cercetare). Primul pas pe care l-a făcut Vitalie Răileanu în adoptarea paradigmei designului a fost conștientizarea propriei atitudini.

Etosul acestor manageri este să producă activități semnificative. El pleacă de la convingerea că biblioteca se poate schimba și el, ca manager sau bibliotecar, poate contribui la această schimbare. Este un excelent mod de a aborda activitatea.

Această competență folosește sensibilitatea și metodele intuitive pentru a satisface nevoile

oamenilor prin ceea ce este fezabil din punct de vedere social, cultural și educațional. Sensibilitatea e partea importantă a acestei competențe. Or, sensibilitatea e și trăsătura caracteristică a lui Vitalie Răileanu.

Ca să-l definești pe Vitalie Răileanu, nu e de ajuns să-i cunoști abilitățile profesionale. Trebuie să-i cunoști și partea ascunsă (interioară) a sa. O cunoști din interrelațiile cu el sau, cel mai mult, din poezia sa.

În creația sa, se sfătuiește cu *Timpul prezent*, care-l îndeamnă – *mergi înainte*, dar nu-i oferă nicio hartă. Sufletul său marinăresc îl ajută să *merge înainte* în cazuri de impas cardiologic (și nu odată), în impas de creație, de management, în căutările sale literar-științifice. Și dacă timpul nu-i oferă harta nici a prezentului, nici a viitorului... el ascultă îndemnul și-și construiește harta sa pentru că-i familiar cu știința mării, a oceanului... Sau, poate, pentru că dorința sa de a cunoaște lumea nu e în acord cu lumea în care trăiește? „Aș vrea să mă înțelegeți”, scrie el, „m-am născut printre voi,/ fără a vă cere asentimentul”.

Vitalie Răileanu e un căutător de nou și inovație – lui i se atribuie *un nou tip de recenzie de întâmpinare*, care se caracterizează printr-o expunere „sintetică care scoate esența unei cărți și a unei formule artistice (chiar și a unei individualități creatoare). Este tipul de recenzie care place cititorului grăbit și care își atinge ținta...” (acad. Mihai Dolgan). Ținea o rubrică în *BiblioPolis*, revista Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – o rubrică creată exact pentru această categorie de cititori. Recenzia, cronică, microesurile

lui Vitalie Răileanu sunt de mare ajutor bibliotecarilor, care nu sunt în stare să citească toate cărțile lumii, dar trebuie să cunoască esența cărților pe care le gestionează pentru a ști ce și cui să recomande. Recenziile sale reflectă clar valoarea cărții și pentru cine-i destinată. În acest spirit prezintă cărțile la emisiunea „Bună dimineța” la TVM1. Se întâmplă uneori că, până Vitalie Răileanu ajunge de la emisiune, la bibliotecă să-l aștepte vreun privitor al emisiunii ca să împrumute volumul prezentat.

Vitalie Răileanu găsește modul propriu de a se apropia de creația celor pe care-i recenzează. Academicianul M. Dolgan se referă și la calitatea recenziilor: „Două calități definitorii posedă micro-recenziile lui Vitalie Răileanu: facultatea autorului de a-și selecta cu intuiție și precizie probele artistice/critice cele mai concludente și capacitatea lui de a le învâli într-o atractivă rețea de comentarii critice”.

Este un tip orgolios – își pune în față deziderate (ne dictate de nimeni) și-și adună eforturile pentru a le realiza cu sau fără buget. Crede în prezent, îl ascultă și îl valorifică... *Prezentul său* e prezent în poezia sa, în critica sa literară, îl regăsim în titlurile sale (*Totul la prezent*, 2010). Nu vrea să piardă „forța această lăuntrică/ numită memorie”, zice el într-o poezie fără nume (dar cardiacă) și are grijă de memoria sa, face ordine în ea. Or, volumul de referință pe care îl pregătește Biblioteca „Onisifor Ghibu” către aniversarea lui, este creat la prezent, iar tipărit va deveni instantaneu: o capsula de memorie cu titlul „Vitalie Răileanu” – o oglindă a sa. Dar cât de veridică, ne întrebăm? Va reflecta toate trăsăturile sale caracteristice, toate realizările într-o oarecare măsură și mai puțin cele interioare, care aparent le ține ascunse. Nu-i adevărat. Le spune pe toate, dar voalat, în poezia sa. El scrie poeme marine pentru că „sunt un mijloc de a vorbi cuiva ceva”. Dar cine înțelege? Femeile care au trecut prin viața lui, colegii de breaslă și de condei? „Am iubit marea la prezentul actual/ pe timpuri.../ astăzi nu mai am puterea s-o privesc/ în zbaterea sa uriașă de energii primordiale/ sunt insul cu alură de corabie naufragiată undeva...” În poezie, își cântă și deplânge deziluziile și dezamăgirile, iubirile, trădările, rătăcirile, visurile, singurătatea și destinul.

Și, dacă trebuie să-l definesc, îl văd ca pe un Lup Singuratic (nu lup de mare, ci lup terestru) – acest portret rezidă din patrimoniul său poetic (așa îl văd... sau așa construiește el o impresie despre sine, ca să o vedem și să o credem).

Medalionul literar „Vitalie Răileanu – portret poetic marinăresc în plină realizare”, 24 martie 2024, Biblioteca „Onisifor Ghibu”. În imagine (de la stânga la dreapta): Lidia Kulikovski, Anatol Moraru, Vitalie Răileanu, Maria Pilchin.

Lupii ca specie nu-s răutăcioși – ei reacționează când oamenii îi provoacă. Ce îl provoacă pe Vitalie Răileanu? Lumea de *sare*, formată din cuburi sau *cioturi de sare*. În această lume, se simte trist, nefericit, ca o corabie spartă: „E o prostie să afirmi/că sunt doar/oameni fericiți/ pentru că nimeni nu vrea să recunoască/ existența altei lumi/ lumea celor triști” (*File din jurnalul de bord*). Evadează din această lume în trecut: „Priveam atât de singur/ oglinzile mici de pe apa neîncăpătoare,/ iar în spatele meu ploua infernal,/ doi delfini pătați lăsau urme tăiate pe suprafața apei/ dintre Mediterană și Atlante/ care duce până după.../ porțile Gibraltarului./ Brrr.../ Câtă singurătate e în inima mea”¹. Concluzia e dătătoare de speranță: „în adâncul apelor sărate – exist!”

Viața, spun filosofii antici, e suferință. Ce zice Vitalie Răileanu? „Viața această-i creată din fulgere și tunet”, iar referitor la sine: „viața mea-i această zbuciumată mare/ cu cerul-ntors pe dos/ pe care o străbat corăbii solitare...”

El își exprimă stările sufletești sub chipul unei corăbii: corăbii solitare, fregate rătăcite de țarm, corăbii naufragiate, dezmembrate, împrăștiate...

Vitalie Răileanu are forța de a-și reveni din regretele trecutului: „corabia mea nu mai parcurge mile maritime,/ este aici,/ ...împrăștiată,/ dezmembrată,/ dar mai viguroasă/ și.../ tot mai

¹ Așa s-a întâmplat că acum, când scriu, mă aflu la Strâmtoarea Gibraltar. Parcă și mai bine-l înțeleg.

viguroasă”. Revine și din tristețea care-l bântuia la tihnită și frumoasa metaforă: „sunt trist ca un sfârșit de toamnă...” Sfârșitul de toamnă e perioada în care-și măsoară reușitele, care îl aduc la prezentul său, numai al lui, în care își poate vedea valoarea.

Îi plac furtunile, câteodată le provocă... Câteodată, când nu se simte în apele sale, „iese în larg” să se regăsească. Altădată, evadează „în mișcarea turbată de furtună” ca să asculte „cântecul balenelor albastre”, iar uneori să-și caute „nostalgiile pierdute și gândurile care au evadat prin hublou”. Recunoaște că îi place să privească „cum dansează furtuna pe mare,/ cum își sparge turbarea pe fa-leza solitară,/ apoi,/ plângând, arcuită ca o semilună,/ se retrage/ dintre bolarzii piramidali de pe chei...”; plonjează „în adâncuri/ unde uneori împletesc poeme mariniste...”, în care „iată,/ nu mai ajung la mine./ ...eu cine sunt?”; se întreabă și răspunde sieși: „Sunt ca apele unui râu montan/ aruncate într-o urlătoare/ fără nume”, „sunt un tăcut enorm..., nu sunt cu nimeni/ nici cu mine”. Reieșind de aici, îl pot defini și ca pe un *furtunar* (cuvântul îi aparține, dar nu-l referă sieși).

Marea, însă, „vuietul imenselor valuri...” îl motivează să vadă perspectiva: „eu voi reuși să străbat cobaltul/ acestor ape imense./ dacă nu trec prin ele,/ (...) nu mai sunt nimic/ dacă în gropile negre marine nu mă scufund/ sunt un simplu cod polar nud/ iartă-mă, mândră furtună!/ unde-ți este puterea/ și patima nestăpânită?”; „...mă voi agăța de ancora/ cu patru gheare/ și patru inimi/ să simt puterea furtunii de mare...” Sau, „poate sunt catargul de forță/ sub care vă puteți adăposti/ în timpul furtunii?// s-a întâmplat/ că am strâns de gât omul din mine./ l-am înfricoșat, l-am mințit/ și l-am creat din nou./ (...) de astăzi, pot privi/ cu ochii curați/ întinsul imens al unor ape native”.

Febril, caută răspunsuri trecând dintr-o stare în alta: „Probabil/ sunt/ totuși/ o prezență/ pentru care/ mă judec/ și mă condamn/ fără apel”; „poate vă par straniu, sunt un poet/ care vă spune pe de rost poeme marine,/ vouă”. Regretă sincer că nu este un scrib de prin secolul al XII-lea, care simte dureros cum îl apasă copertile cărților sale, care simte „cum îl cheamă în șoaptă/ rimele împerecheate ale poemelor marine/ cu vechi metafore în arhipelaguri îmbrăcate...”, întrebându-se: „acolo mă aflu eu, oare?”. Eul său liric își caută locul și sensul în lume: „eu știu că trebuie să înot,/ să înot ca un ostoped,/ în pădurile acvatice, virgine,/ ale poemelor marine,/ ca să fiu altfel,/ mai puțin asemănător cu

voi”; „amintirile se șterg./ ultimele regrete se cicatrizează./ geloziile se uită./ prieteni noi îmi voi face./ blestemat să fiu dacă mă voi răzbuna”.

Cu acest volum, intră în conul de apă-oglină: „Desfac această imensitate oceanică de unul singur.../ Voi ridica un singuratic far maritim/ și oamenii vor veni din toate mărilor/ către farul ridicat din necredința însinguratului de mine/ va fi un far maritim/ sensibil la cea mai infimă alternare/ din labirintul interior”.

Aparent foarte ferm, cetate de necucerit, de facto e un sensibil la cel mai infim detaliu, după cum și recunoaște. Se supără repede, dar îi trece repede, se bucură de tot ce vede în jurul său, în grădina sa. E foarte atent, ai impresia că are radarul pe „on” permanent.

Bucuria îl înseninează, tristețea îl întunecă. Când îi e trist – și Calea Lactee e tristă, întreg Universul e trist. Atunci, se exilează într-un timp numai al său. Dar nu clachează, chiar dacă „ca un furtunar negru/ ... intră/ și singurătatea în această totală tristețe: mă voi agăța de ancoră/ cu patru gheare/ și patru inimi/ să simt puterea furtunii de mare...”. Furtuna care-l revigorează, recrează. Revigorat își bea, în continuare, „ochi-plin, paharul destinului” de scriitor, cercetător, de indispensabil și de ne-înlocuit manager.

Și totuși, cine este Vitalie Răileanu? Un marinar naufragiat într-o bibliotecă? Sau un poet-marinar?

Cât am citit și scris acest portret, îl asociază cu Antoine de Saint-Exupéry, opera căruia ilustrează experiența sa de aviator și se remarcă prin descrierea unor situații periculoase (risc de prăbușire, singurătatea la mare înălțime etc.). Pilotajul și înălțimea îl inspira să scrie. Vitalie Răileanu a fost marinar: la fel, marea îl inspiră să scrie și, la fel, scrie despre furtuni pe mare, plonjări în adâncurile mării, oceanului și singurătății.

Pe Antoine de Saint-Exupéry îl cunoaștem mai mult ca pe autor al povestirii moderne *Micul prinț*, care avea deviza: „Numai cu inima poți vedea bine, lucrurile esențiale rămân ascunse ochilor”. La Vitalie Răileanu, inima e vioara întâi în poemele sale marine și cardiace, iar marea și furtuna inspiră să scrie. Esența *Vitalie Răileanu* rămâne, la fel, ascunsă. Parcă ne lasă să ghicim, să presupunem de ce e trist, de ce e singuratic, nostalgic. De ce furtuna îl provoacă sau de ce el provoacă furtuna...

Antoine de Saint-Exupéry a scris un roman cu titlul *Să dai un sens vieții*. Toți biografii săi arată că aviatorul și scriitorul Saint-Exupéry scria versuri în pauzele de pilotare, era pasionat și de

știință. Aprofunda teoria cuantică, principiile entropiei. Citea filosofie, cu sentimentul că aceasta este învecinată cu știința.

Vitalie Răileanu caută în poemele sale sensul vieții, se ocupă de cercetare, face cultură și biblioteconomie, cunoaște știința marină, este un facilitator-moderator de excepție și un foarte bun vorbitor public.

Încă o similitudine îi apropie pe acești doi scriitori. Antoine de Saint-Exupéry era o prezență foarte plăcută, simpatică, inteligentă, elegantă, aristocrată, doctă. Vitalie Răileanu, la fel, este un chip simpatic, plăcut, cu o ținută vestimentară elegantă, inteligent, doct și aristocrat în comportament, în mișcare și poziție pe care și-o definește, în regulile pe care și le face.

Esența sa, însă, rămâne ascunsă ochilor noștri.

Fotografii: Biblioteca „Onisifor Ghibu”

CZU 070(478)(092)=135.1

RAIA ROGAC – EXPLORÂND VALORILE CULTURII NAȚIONALE

*Lilia DONICA,
șef interimar, Secția Comunicare, BM „B.P. Hasdeu”*

Pe 27 februarie 2024, la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău, a avut loc lansarea celui de-al doilea volum semnat de jurnalista și cronicar cultural Raia Rogac – *Zidari întru veșnicirea neamului*. Este cea de-a douăsprezecea carte semnată de autoare, volumul de față fiind o continuare directă a volumului omonim apărut în anul 2020 la aceeași editură – „Zodia Fecioarei” din Pitești (România). Volumul a fost realizat în cadrul proiectului cultural „Podul de reviste”, inițiat de revista *Curtea de la Argeș* împreună cu revista *Literatura și Arta*. Proiectul are drept misiune edificarea punților culturale între Republica Moldova și România, promovând astfel unitatea și solidaritatea națională prin intermediul literaturii și jurnalismului.

În cele peste 300 de pagini ale cărții lansate, Raia

